

หลักธรรมาภิบาลกับการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา GOOD GOVERNANCE AND THE PROMOTION OF BUDDHISM

พระพัฒน์วัชร พูลสวัสดิ์ และพระครูโกวิทสุตการ
วัดโคกเขมา จังหวัดนครปฐม

Phattanawat Poonsawat and Phra Khru Kowit Sutthakan
Wat Khok Khema, Nakhon Pathom Province
E-mail: pphattanawachr@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลและการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยธรรมาภิบาลประกอบด้วยความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความเสมอภาค บทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือในกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่าการจัดองค์กรและระบบการบริหารในวงการสงฆ์โดยการกำหนดโครงสร้างสายบังคับบัญชาการจัดการบุคลากรทางศาสนา ทำให้การเผยแผ่คำสอนมีความเป็นระบบ การบริหารปกครองสงฆ์ที่ยึดหลักธรรมาภิบาลช่วยพระสงฆ์ มีการกำกับดูแลให้พระสงฆ์มีความประพฤติที่เหมาะสมสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ หลักธรรมาภิบาลเป็นกลไกสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าถึงผู้คนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทันต่อยุคสมัย

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา

Abstract

This research aims to study the relationship between good governance and the propagation of Buddhism in the context of the current society. Good governance consists of transparency, participation, responsibility, equality, and important roles in building trust and reliability in the process of propagation of Buddhism. It was found that the organization and management system in the Sangha, by setting the chain of command structure for managing religious personnel, makes the propagation of teachings systematic. The Sangha administration based on good governance helps monks. There is supervision to ensure that monks have appropriate behavior and can adapt to the globalization era. Good governance is an important mechanism for propagating Buddhism. Buddhist teachings reach all groups of people equally and in line with the times.

Keywords : Good governance, propagation of Buddhism, promotion of Buddhism

บทนำ

หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน วงการพระสงฆ์เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในการตีความหมายพระธรรมวินัย เช่น พระสงฆ์ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเวลาบ่ายแล้วพระภิกษุฉันอาหารได้ น้ำดองผลไม้ที่มีรสอ่อน ๆ ต้มแต่น้อยไม่ทำให้ผู้ดื่มเมา เว้นแต่ต้มมาก พระภิกษุฉันได้ อีกฝ่ายหนึ่งเห็นตรงตามพระวินัยว่าหลังเที่ยงแล้วพระภิกษุฉันอาหารไม่ได้ รวมทั้งน้ำดองผลไม้อย่างนั้นด้วย เพราะถือเป็นสุราเมรัย เป็นต้นพระสงฆ์ฝ่ายยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักมี พระยศกาทิณทกบุตร เป็นประธาน ได้รวบรวมพระสงฆ์อรหันต์ได้ 700 องค์ ประชุมทำสังคายนาพระธรรมวินัยที่เมืองไพศาลี เป็นเวลา 8 เดือนจึงแล้วเสร็จในการทำสังคายนาในครั้งนี้ก่อให้เกิดนิกายในพระพุทธศาสนาขึ้น (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2540: 207) โดยการวางแผนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีต่อหลักธรรมาภิบาลนั้น เป็นไปเพื่อเพื่อประกาศพระศาสนาดังกล่าวนั้น พระพุทธเจ้าทรงกำหนด วัตถุประสงค์สำหรับให้สมาชิกในองค์กรทุกคนถือปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน นั่นคือให้สมาชิกยึดความ หลุดพ้นทุกข์ส่วนตัวหรือความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่นเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต การปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัว เรียกว่าอัตตหิตสมบัติ การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่น เรียกว่า พรหิตตปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงมีทั้งอัตตหิตสมบัติที่เกิดจากพระปัญญาคุณ และพรหิตต ปฏิบัติที่เกิดจากพระกรุณาคุณ จึงทรงวางรากฐานในการประกาศพระศาสนาด้วยการแสดง โอวาทปาติโมกข์แก่พระอรหันต์ 1,250 รูป ในวันมาฆบูชา หลังจากตรัสรู้ได้ 9 เดือน โอวาทปาติโมกข์ หมายถึงคำสอนที่เป็นหลักสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรง แสดงแก่พระอรหันต์เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ในโอวาทปาติโมกข์นี้ มีการกำหนดให้นิพพานหรือความหลุดพ้นทุกข์เป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรม แนวทางปฏิบัติธรรม ให้ยึดหลัก 3 ประการ คือ ไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึงพร้อม และทำให้จิตใจให้ผ่องใส นอกจากนี้ยังกำหนดวิธีการประกาศพระพุทธศาสนาว่า ให้เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยสันติหรือความอดทน ไม่ให้ ใช้การว่าร้ายหรือการเข่นฆ่าประหัตประหาร เพื่อปราบบังคับให้คนหันมานับถือพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ (ช.ธ. (ไทย) 25/24/39)

ในส่วนนี้กรมการศาสนา (2551: 6) ได้ระบุไว้ว่า ส่วนที่สำคัญของการเผยแผ่พระพุทธในปัจจุบันที่สำคัญนั้น คือ การจัดการในการเผยแผ่ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในการจัดรูปงานและโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ตาม ความรับผิดชอบของตำแหน่งต่างๆ คือการจัดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์กรรวมถึงการกำหนด คุณสมบัติของบุคคลที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งภายในองค์กรตามความถนัด และตามความรับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนในเชิงวิชาการ และรวมไปถึงคณะสงฆ์พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้ พระภิกษุเคารพกันตามลำดับอาวุโสหรืออายุพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้ที่บวช ก่อน คณะสงฆ์ได้มีการบริหารกันมาในรูปแบบอาจารย์ปกครองศิษย์ หรือพ่อปกครองลูก โดยปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ในการจัดระเบียบการบริหาร โดยให้อำนาจการบัญญัติหลักเกณฑ์และ

วิธีการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามความเหมาะสม ต่อมาฝ่ายบ้านเมืองจึงได้เข้ามาบิณฑบาตช่วยอุปถัมภ์ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา นอกจากนี้สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้า ทรงเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรตามพระพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชา นั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” (ม.ม. (ไทย) 13/609/554) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า องค์กรทางพระพุทธศาสนานับว่าเป็นบิณฑบาตสำคัญในการที่จะส่งเสริมเผยแผ่ให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระพุทธองค์ คือ การเข้าถึงและเข้าใจธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ถ้าพระสงฆ์และ องค์กรทางพระพุทธศาสนาบิณฑบาตที่เด่นชัด สามารถดำเนินการในรูปแบบที่เหมาะสมแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างกว้างขวาง ซึ่งถ้าหากพิจารณาถึงพระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในปัจจุบันที่มี จำนวน 35,000 กว่าวัด/องค์กรทั่วประเทศ มี พระสงฆ์ (ทั้งพระภิกษุ – สามเณร) ประมาณ 300,000 รูป แล้วจะเห็นได้ว่า วัดและ พระสงฆ์มีความใกล้ชิดกับชุมชนหรือผู้คน จำนวนมาก การพัฒนาพระสงฆ์ วัด และองค์กร ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งที่ จำเป็นอย่างยิ่ง อันจะนำมาซึ่งกระบวนการในการพัฒนา สังคมที่หลากหลายและจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจะพบว่า พระสงฆ์ วัด และองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น มีรูปแบบและกระบวนการดำเนินการที่แตกต่างกันไป บางวัด บางกลุ่ม บางองค์กรมีความ เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสถาบันหลักของชาติ ฉะนั้น การดำเนินการด้านพระศาสนาก็จะเป็นทางการ มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติและพระมหากษัตริย์ ในขณะที่ บางวัด บางกลุ่ม บางองค์กรมีความผูกพันกับ ชุมชนในฐานะองค์กรทางสังคม การดำเนินการ ด้านพระศาสนาก็จะเป็นแบบวิถีของชาวบ้านที่อาศัยประเพณีวัฒนธรรมเป็นฐานการดำเนินงานซึ่งมีการแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย นอกจากนี้แล้ว ความหลากหลายทางสังคมนี้อาจทำให้ ผู้คาดหวังจากพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน ตลอดจนเข้าใจและรับรู้พระพุทธศาสนาด้วย วิธีการที่ไม่เหมือนกัน สภาพเช่นนี้ เรียกร้องให้ พระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาต้อง ปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้หลากหลายขึ้น เพื่อ ตอบสนองกลุ่มคนที่หลากหลายในสังคม (พระดาวเหนือ บุตรสีทา, 2557: 14)

จากสภาพทั่วไปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาลนั้นจะเห็นว่า เน้นการให้พระสงฆ์เป็นบุคลากรทางศาสนา ผู้ทำหน้าที่รักษาพระธรรมคำสั่งสอน รับภาระหน้าที่แสดงธรรมหรือเผยแผ่ธรรมเพื่อประโยชน์ช่วย ชาวโลกให้พ้นจากความทุกข์ สมดังเจตนารมณ์ที่พระพุทธองค์ได้ประทานโอวาทไว้ในคราวส่งพระสงฆ์ ไปประกาศพระศาสนาครั้งแรกว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ แก่กุล และความสุขแก่ทายาทและมนุษย์ พวกเธอจงอย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบ บริบูรณ์บริสุทธี (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/205) เนื่องจากการเผยแผ่ของพระสงฆ์ถูกลดระดับลงจากสังคม เศรษฐกิจ การเมืองปกครอง ดังนั้น ภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนามีการเปลี่ยนแปลง วิธีการตามยุคสมัย ปัจจุบันนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) อุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสารไร้ พรมแดน ข้อมูลข่าวสารที่เข้ามามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตบุคคล ทั้งด้านบวกและด้านลบ ความเจริญทางด้านวัตถุนิยมสูงขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสารความสัมพันธ์ทาง สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองเป็นไปอย่างรวดเร็ว (พระพรหมบัณฑิต, 2554: 11) ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะเห็นว่าสังคมเกิดความสับสนไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนติดอยู่ในความ โลก ความโกรธและความหลงในวัตถุนิยม ขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักพระธรรมคำสอน ถึงแม้ว่า พระสงฆ์จะพยายามส่งเสริมนโยบายการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับอย่างไรก็ได้ผลตอบรับเหมือนเดิม นอกจากนั้นแล้วบุคลากรผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลงเรื่อยๆ ที่มีอยู่ก็ขาดแรงจูงใจ ขาดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ เหมาะสม ขาดแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการที่เหมาะสม ผู้คนส่วนใหญ่ ร้อยกว่ามีวิถีความอารามอยู่ใกล้ บ้าน แต่ก็ละเลยกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แต่ไปทำบุญถวาย สังฆทานเฉพาะโอกาสสำคัญๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์ วันพ่อวันแม่ และวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

ดังนั้นธรรมาภิบาลกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันทั้งสองอย่างมีอะไรที่สอดคล้อง กัน เช่น หลักธรรมาภิบาลจะเน้นการวิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐและเอกชนเป็นไปได้อย่างดีในการบริหาร ส่วนทางด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาจะเน้นบทบาทสำคัญในการที่จะส่งเสริม เผยแผ่ให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระพุทธ องค์ คือ การเข้าถึงและเข้าใจธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ถ้าพระสงฆ์และ องค์การทางพระพุทธศาสนามีบทบาทที่เด่นชัด สามารถดำเนินการในรูปแบบที่เหมาะสม และเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างกว้างขวาง เป็นการนำทั้งสองอย่างมาทำให้เป็น รูปแบบในของการบริหารในลักษณะของธรรมาภิบาลที่ดี และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สร้างความ เจริญให้ในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอหลักธรรมาภิบาลกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันอันนำไปสู่การ แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัย
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

นิยามเกี่ยวกับธรรมาภิบาลทั่วไป

ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีใน บริบทสังคมไทย มีจุดเริ่มต้น เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2540 จากการประชุมคณาจารย์ ณ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ โดยคณาจารย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นนักวิชาการกลุ่มแรกที่ตีความ Good Governance ที่เป็นอิสระจาก ความหมายของธนาคารโลกและ IMF ดังกล่าวนี้นี้ ได้มีการเรียกร้องให้ รัฐบาลในสมัยนั้นคำนึงคน ยากจนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจรุนแรงรัฐบาลบริหารงาน ผิดพลาด และเรียกร้องให้

รัฐสภาลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างขึ้น ต่อมาสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย ได้เข้าบริหารประเทศในเดือนพฤศจิกายน 2540 และ ภายหลังเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2541 ได้มีการเรียกร้องให้รัฐบาลสร้างธรรมรัฐแห่งชาติอีกครั้ง ผู้นำ ทางความคิดนี้ได้อธิบายความหมายของธรรมรัฐ ว่าเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป ในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไป อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้ การบริหารประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือแบบสื่อสาร 2 ทาง ระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตย และฝ่ายสังคม เอกชน องค์การที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ (NGO) โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนดนโยบาย (Shared Policy Making) และการ จัดการตนเอง (Self-Management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็น ธรรมขึ้น

ในปี ค.ศ. 1989 ธนาคารโลกได้สรุปไว้ในรายงานเรื่อง Sub-Sahara african: from Crisis to Sustainable Growth ซึ่งเป็นรายงานยุคแรกที่ได้มีกล่าวความสำคัญของการมีธรรมาภิบาล รายงานนี้มีประเด็นสำคัญว่า ภาวะด้อยการพัฒนาและปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นใน ประเทศในซีกโลกใต้ โดยเฉพาะในแถบลาติน-อเมริกาและแอฟริกา โดยที่องค์กรทางการเงินระหว่างประเทศไม่สามารถแก้ปัญหาหรือให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่ดีของประเทศนั้น ๆ ธนาคารโลกจึงได้ใช้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาให้กู้โดยมีเป้าหมายยกระดับคุณภาพบริการ ภาครัฐให้ดียิ่งขึ้น ยึดหลักนิติธรรม รวมทั้งขจัดคอร์รัปชันในประเทศเหล่านั้นให้หมดไป (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2549: 5-9) จากคำกล่าวจะเห็นได้ว่า สังคมสามารถนำมาซึ่งชีวิตความเป็นอยู่ที่มีมาตรฐานที่ดีของประชาชนในประเทศนั้นๆ ได้อย่างดี ในปัจจุบัน แม้จะมีประเทศจำนวนมากที่สามารถสร้างธรรมาภิบาลที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังมีประเทศต่างๆอีกจำนวนมากที่ยังไม่มีการตอบสนองจากผู้นำ ในความพยายามที่จะสร้างธรรมาภิบาลที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมของตน ทำให้เกิดคำถามและความเคลือบแคลงใจต่อสาธารณะชนอย่างมาก ถึงความถูกต้อง เหมาะสม และความเป็นธรรมในการใช้อำนาจ การละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน การเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนของผู้มีอำนาจรัฐในประเทศเหล่านั้น

ในภูมิหลังของธรรมาภิบาลกับการบริหารในสังคมไทยนั้น จะเห็นว่าการวิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐและเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เพราะความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดความไม่สอดคล้อง และทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริง ในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลต่อองค์การอื่นๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการ

ดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ และความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์กร ในปัจจุบันการบริหารจัดการมีความสลับซับซ้อนกว่าในอดีต แต่การบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐยังอยู่ในช่วงปรับตัว และยังคงคุ้นเคยอยู่กับการใช้รูปแบบการบริหารจัดการ ที่เป็นการบริหารจัดการแบบแยกส่วน (Fragment administration) ผลลัพธ์ก็คือ หน่วยงานแต่ละหน่วยและบุคคลแต่ละบุคคลต่างก็มุ่งทำงานเฉพาะส่วนของตน ไม่ได้มุ่งเน้นให้มีการประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ ทำให้การบริหารไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร การบริหารจัดการแบบบูรณาการที่คำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของประชาชน การประสานงานระหว่างทุกส่วนที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้ไปสู่การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good governance) ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างมีเอกภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยรวมต่อไป (เกษุ เพิ่มทันจิตต์, 2549: 1)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันที่สัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาล

ปัจจุบันการสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศโดยเฉพาะทาง เอกสาร หนังสือต่างๆ ยังจำเป็น ต้องใช้เป็นหลัก เพราะให้ประโยชน์ แบบประโยชน์สูง ประหยัดสุด ทั้งยังเป็นหลักฐานเก็บรักษาไว้ได้ในระยะเวลานาน เหมาะแก่ผู้ศึกษา (ผู้รับข้อมูล สารสนเทศ) และสะดวกในการผลิต การเผยแผ่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก และในวงกว้าง แต่ประชาชนบางคนยังมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่น่าสงสัยว่า อาจจะ ไม่ใช้ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว พระสงฆ์บางกลุ่มหากไม่มีกฎระเบียบในการใช้ อินเทอร์เน็ต อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีการสนับสนุน ควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่างๆ จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพราะจำนวนเว็บไซต์ของวัดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนโดยในปีพ.ศ. 2549 มี 709 เว็บไซต์ แต่ปีพ.ศ. 2552 พบว่ามีถึง 1,026 เว็บไซต์ และในสังคมเทคโนโลยี ยุคปัจจุบันเราปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทำให้โลกต้องมีสถานะที่แปรเปลี่ยนไป สังคมโลกเปลี่ยนจากสังคมเกษตรอุตสาหกรรม มาเป็นสังคมแห่งข้อมูลสารสนเทศ ทำให้คนทั่วโลก ติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ยุคสมัยนี้เราพูดได้ในแง่หนึ่งว่าเป็นยุคของเทคโนโลยี ความจริงนั้นยุคนี้มีชื่อเรียกกันหลายอย่าง จะเรียกอย่างไรก็แล้วแต่ จะเน้นให้อะไรเป็นสิ่งที่แสดงถึง ความเจริญที่สำคัญของยุค แต่ไม่ว่าจะเรียกเป็นยุคอุตสาหกรรมก็ดีเป็นยุคอวกาศก็ดีหรือ จะเป็นยุคที่กำลังมีศัพท์ขึ้นมาใหม่ว่ายุคสารสนเทศ คือ ยุคข่าวสารข้อมูลขณะที่ข้อมูลข่าวสารทางจิตนิยมแทบจะไม่มีสภาพทั่วไปในโลกปัจจุบันนี้ ข่าวสารข้อมูล มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ข้อมูลและข่าวสารแพร่ กระจายไปในเวลาอันรวดเร็ว ครอบคลุมไปทั่วโลก ทำให้โลกแคบลงเหมือนเป็นชุมชนเดียวกันเป็น หมู่บ้าน (global village) การเชื่อมโยงด้าน

สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการ ศึกษา และการพัฒนาตนเองทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้น ควรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอินเทอร์เน็ตถูกใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มีเว็บไซต์ต่างๆ มากมาย และทางการเผยแพร่ ธรรมะผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาศาสนาพุทธก็มี มากยิ่งขึ้นตามมามากด้วย และมีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลก เป็นชุมชนของคนทั่วโลก เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดพรหมแดน ไม่จำกัดสถานที่และ ไม่จำกัดเวลา การกระจายข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับช่องทางอื่นๆ เช่น สื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้ สื่ออินเทอร์เน็ต ยังสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ และสามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้ชมได้ด้วย เหตุนี้เององค์กรต่างๆ ทั่วโลกจึงหันมาใช้บริการอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก จากข้อมูลของ Internet World Stats Usage and Population Statistics รายงานว่า จากประชากรทั่วโลก จำนวน 6,710,029,070 คน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง 20,783,419 คน มีจำนวนผู้ใช้เพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ. 2543-2551 จำนวน 342.2% และนับวันยังมีผู้ใช้งาน อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ (พจนารถ สุพรรณกุล, 2565: ออนไลน์) เมื่อพิจารณาถึงลงไป จะเห็นว่าตามที่ พระไพศาล วิสาโล (มปป.) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เคร่งศาสนาส่วนใหญ่มักจะมีแนวโน้มต่อต้าน เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือเป็นพวก Luddite ทั้งนี้เพราะผู้ที่สนใจศาสนามักเป็นพวกอนุรักษนิยม ส่วนเทคโนโลยีมักก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่สวนทางกับประเพณีหรือค่านิยมของศาสนิกชน ดังนั้น เราจึงพบว่าในกลุ่มประเทศอิสลาม พวกเคร่งศาสนาแบบสุดโต่งมักต่อต้านอินเทอร์เน็ตหรือ งานดาวเทียม เพราะว่าเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นสื่อกลางที่นำเอาค่านิยมตะวันตกไปเผยแพร่ในประเทศ ของคนรวมทั้งทำให้เกิดความหลงใหลในเรื่อง เซ็กส์ วัตถุนิยม ความรุนแรง ฯลฯ

ชาวพุทธส่วนใหญ่ก็มีลักษณะอนุรักษนิยมเช่นกัน แต่ไม่เข้มข้นหรือสุดโต่งขนาดนั้นแน่นอนว่าในสมัยพุทธกาลยังไม่มี การคิดค้นเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้โดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม เราสามารถนำคำสอนของพระองค์ มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในโลกยุคดิจิทัลได้

หลักการแรก คือ การพิจารณาถึงคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม ยกตัวอย่างเรื่องการกินอาหาร ก็มีคุณค่าอยู่ทั้ง 2 ด้าน คุณค่าแท้คือประโยชน์ด้านสุขภาพอนามัยที่ช่วยบำรุงร่างกายให้อยู่ได้ด้วยดี คุณค่าเทียมคือความเอร็ดอร่อย ความโก้เก๋ ดังนั้นการกินอาหารในร้านริมถนนกับการกินอาหารในภัตตาคารหรูหรา ในแง่คุณค่าแท้ก็ไม่ต่างกัน คือได้ประโยชน์ในทางสุขภาพใกล้เคียงกันมาก แต่เราทุกคนต่างก็อยากไปกินอาหารในภัตตาคาร เพราะมันอร่อยกว่า โก้เก๋กว่า นี่คือการให้ความสำคัญกับ คุณค่าเทียมในเรื่องการกินอาหาร

พระพุทธเจ้าสอนว่าให้เราเอาคุณค่าแท้เป็นหลัก คือ กินอาหารเพื่อบำรุงร่างกาย ให้มีเรี่ยวแรงในการทำงานและมีชีวิต ไม่ใช่กินเพื่อมุ่งเอาความเอร็ดอร่อยเป็นหลัก ถ้าใครติดคุณค่าเทียม ก็จะเกิดโทษ เช่น เป็นโรคอ้วน หรือถ้ากลัวอ้วน ก็กลายเป็นโรคบูลิเมียและอนอเรกเซีย ซึ่งถ้ามองในเรื่องเทคโนโลยีทั่วไปอย่างเช่นรถยนต์ คุณค่าแท้ของรถยนต์คือใช้เป็นพาหนะ เพื่อเดินทาง เป็นการทุนแรงทุนเวลา คุณค่าเทียมของมันคือความโก้เก๋ การสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ผู้ ขับขี่ สมัยนี้เราเน้นคุณค่าเทียมมาก ดังนั้นเวลาดูโฆษณารถยนต์ ให้สังเกตว่าเขาไม่ค่อยพูดว่ารถคันนี้ ช่วยให้คุณไปถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัยและประหยัด แต่เน้นว่ารถคันนี้ขับแล้วโดดเด่น โก้เก๋ ไม่เหมือนใคร สถานะทางสังคมสูงกว่าผู้อื่น ในสังคมปัจจุบัน โรคภัยไข้เจ็บทางร่างกาย และปัญหาสังคมจำนวนมาก ล้วนเกิดขึ้นจาก การที่ผู้คนหมกมุ่นยึดติดกับคุณค่าเทียมมากเกินไป จึงมีความเห็นว่าคนในยุคปัจจุบัน ไม่ต้องถึงขั้น ปฏิเสธคุณค่าเทียมไปเสียทั้งหมด เพียงแต่อย่าให้ความสำคัญกับมันมากเกินไปจนมองข้ามคุณค่าแท้ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ก็เช่นกัน เราควรเลือกซื้อและนำมาใช้งานเพื่อคุณค่าแท้ คือเพื่อทำงานเอกสาร ใช้ค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ช่วยให้งานสำเร็จเสร็จสิ้นได้รวดเร็วขึ้น ไม่ควร เอาคุณค่าเทียมเป็นหลักคือใช้เพื่อความสนุกสนาน บันเทิง ความตื่นเต้น หลายคนใช้คอมพิวเตอร์เป็น ประโยชน์ประเภทหลังจันทุยไม่ได้ถึงขั้นเสพติดเทคโนโลยี

หลักธรรมาภิบาลในมุมมองของพระพุทธศาสนา

หลักธรรมาภิบาลนี้เมื่อกระจายเป็นข้อวัตรปฏิบัติปฏิบัติชอบสำหรับพระราชามหากษัตริย์ ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร ให้อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุข ชื่อว่า ทศพิธราชธรรมและนอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ อันโบราณบัณฑิตได้กล่าวแสดงไว้โดยปริยายอีก ได้แก่ ราชสังคหวัตถุจักรวรรดิวัตร และพละ คือ กำลังของพระมหากษัตริราชเจ้า เป็นต้น เหล่านี้ก็นับรวมอยู่ในหลักธรรมาภิบาล อันผู้ปกครอง/ผู้บริหารประเทศชาติ ทุกระดับและแม่ผู้บริหารองค์กรอื่น ๆ ได้แก่ องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนาและสังคมต่าง ๆ พึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตน ให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ได้เป็นอย่างดี การที่พระสงฆ์ และคฤหัสถ์ จะมีบทบาทต่อสังคมนั้นคุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมากปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอนการเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม และด้านสติปัญญาและสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้นคุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีกทั้งนี้หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องถึงมาสิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรอง และกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับบุคคลที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกล่าสำหรับผู้ผ่านการบวชมาแล้วอันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัยโดยอุปัชฌาย์เป็นผู้มอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรอง และกล่อมเกล่าการกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็น

สมาชิกคณะสงฆ์ชั้นตอนสำคัญกว่านั้นคือการกล่อมเกลาด้านความประพฤติ ความรู้ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งในคุณธรรมและปัญญา และนอกจากนี้แล้วเราจะเห็นว่าพุทธบริษัททั้ง 2 ฝ่ายยังมีความจำเป็นที่จะต้องเอื้อต่อกันในด้านการเผยแผ่ดังพระพุทธพจน์ว่า "คฤหัสถ์และบรรพชิตต้องพึ่งพากันทางอามิสและทางธรรมพรหมณ์และคฤหบดีเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอ บำรุงเธอด้วยจีวรบิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จะเป็นผู้มีอุปการะมาก (ตอบแทน) แก่พรหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้น เธอจงแสดงธรรมอันงามเบื้องต้น ท่ามกลางและเบื้องปลาย ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งความหมายและอักษรวิธีอันบริสุทธิ์บริบูรณ์ทุกประการแก่พรหมณ์ และคฤหบดีเหล่านั้น คฤหัสถ์กับบรรพชิตต้องพึ่งพาอาศัยกันด้วยอามิสทาน และธรรมทานอยู่ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อต้องการสลัดโอชะ เพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/107/486/487) และเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า การที่พระสงฆ์ และคฤหัสถ์ จะมีบทบาทต่อสังคมนั้นคุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมากปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอนการเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม และด้านสติปัญญาและสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้นคุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีกทั้งนี้หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามสิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรอง และกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับบุคคลที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกล่าสำหรับผู้ผ่านการบวชมาแล้วอันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัยโดยอุปัชฌาย์เป็นผู้มอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรอง และกล่อมเกล่าการกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ชั้นตอนสำคัญกว่านั้นคือการกล่อมเกลาด้านความประพฤติ ความรู้ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งในคุณธรรมและปัญญา (พระไพศาล วิสาโล, 2546: 275-277) โดยหลักการบริหารและการจัดการวัดที่นำไปใช้โดยหลักธรรมภิบาลในยุคโลกาภิวัตน์ไว้ดังนี้

หลักการที่ 1 การคัดสรรอบรมบุคคล ผู้จะมาบวชในพระพุทธศาสนา ให้เป็นที่มั่นใจที่จะเข้ามาศึกษาธรรม

หลักการที่ 2 เน้นการศึกษาอบรมธรรมแก่ผู้เข้ามาบวชทั้งก่อน ระหว่างและหลังการบวช

หลักการที่ 3 ต้องมีการปฏิบัติธรรมในระหว่างบวชเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อการเผยแผ่ต่อไปแก่ประชาชน

หลักการที่ 4 แต่ละวัดจักต้องให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วให้ได้มีโอกาสเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

หลักการที่ 5 กิจกรรมการศึกษาธรรมของประชาชน ควรมุ่งให้การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่าง ต่อเนื่อง ให้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ทั้งในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยหลักการแห่งความ ไม่ประมาทและหลักการแห่งการพึ่งตนเอง

หลักการที่ 6 ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ การให้พระทุกรูปใน สังฆัตถ์มีภาพลักษณ์ที่ดีเมื่อประชาชนพบเห็นจักเกิดศรัทธา ถือเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อสงเคราะห์ประชาชนเบื้องต้นแล้ว

หลักการที่ 7 พระควรยึดหลักการเผยแผ่ธรรมเพื่อการสงเคราะห์ด้วยหลัก 6 ประการ ได้แก่ 1) การห้ามปรามการทำความชั่วทั้งมวล 2) ส่งเสริมให้กระทำความดีทั้งมวล 3) ให้ได้ฟังและได้รู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง 4) ช่วยเสริมในสิ่งที่ประชาชนได้ยินได้รู้แต่ไม่เข้าใจให้เข้าใจ 5) ให้คิดอนุเคราะห์ผู้อื่นด้วยเมตตา ปราบณาติ และ 6) บอกทางสวรรค์คือ ทางดำเนินชีวิตที่ดีถูกต้อง ให้ประชาชน

หลักการที่ 8 การเผยแผ่ธรรมควรศึกษากลุ่มคน หรือบุคคลเป้าหมาย วิเคราะห์การนำเสนอธรรม ให้เหมาะสมต่อสภาพ เหตุผลตน ประมาณ กาลเวลา ชุมชน และบุคคล เป็นสำคัญ

หลักการที่ 9 เจ้าอาวาสทุกแห่งควรปกครองดูแลพระสงฆ์สามเณร ไวยาวัจกร ศิษย์วัด ผู้อาศัยในวัดหรือเกี่ยวข้องกับวัด ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนผู้พบเห็นและมาติดต่อกับวัด

หลักการที่ 10 การพยายามบริหารวัดให้มีอาคารสถานที่อาณานิเวศน์ เหมาะสมต่อการศึกษา และปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักการของ พระพุทธศาสนา มีความสงบร่มเย็น ทำให้อยากเข้ามาหาความสงบและศึกษาธรรม

หลักการที่ 11 วัดกับประชาชนจักต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่าง มั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบ ให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชนเพื่อกิจการของพระพุทธศาสนา

หลักการที่ 12 ประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังเชื่อโชคลาง ของขวัญ วัตถุมงคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดย หวังว่าสิ่งเหล่านี้จะบันดาลความโชคดีความร่ำรวย ความสำเร็จแก่เขาได้ทำให้ประชาชนขาดการพึ่งตนเองไม่พัฒนา พระพุทธศาสนาควรทำหน้าที่เป็นยารักษาโรคเหล่านี้ โดยการไม่ไปถูกดำเนิน การกระทำเหล่านั้น แต่ควรใช้หลักธรรมในเรื่องเหตุและผล

หลักการที่ 13 ศาสนาพุทธเป็นของคู่กับชุมชน วัดก็ครบทุกตำบล และจะเป็นศูนย์รวมของประชาชนในแต่ละตำบล หากจะจัดการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ที่พัฒนาทั้งจิตใจ และคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ

หลักการที่ 14 การจัดการบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมของวัด ร่วมบริหารวัดตามหลักการของพระพุทธศาสนาด้วย จึงสมควรปรับปรุงการบริหารวัดให้เป็นองค์การบริหารวัด

หลักการที่ 15 กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ย่อมมีเจตนาที่ดีในการรักษาและพัฒนา พระพุทธศาสนา ดังนั้น เจ้าอาวาสและพระภิกษุควรศึกษางานโครงการของทางราชการ เพื่อประสาน การดำเนินงาน ให้เกิดการพัฒนาพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

หลักการที่ 16 วัดทุกวัดควรได้ดำเนินการรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น ร่วมจัดโครงการป่าชุมชน โครงการอุทยานการศึกษา เป็นต้น จะได้ทั้งการส่งเสริมการปลูกต้นไม้และการใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือ ในการเผยแผ่ธรรมต่อไปด้วย

หลักการที่ 17 มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุด ซึ่งเจ้าอาวาสและพระสงฆ์จะต้องศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานเพื่อการเผยแผ่ธรรม และพัฒนาพระพุทธศาสนาจะได้ตรงตามนโยบาย ถูกทิศทาง แก้ไข สถานการณ์และเหมาะสมกับโอกาส ย่อมเป็นพลังส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการที่ 18 หลักการบริการ การดำเนินงานต่าง ๆ ควรมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว เพื่อ การปฏิบัติพัฒนาวัด และควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ หลักการเหล่านี้ พระสงฆ์สามารถค้นคว้าให้เกิดความรู้ได้ซึ่งจักต้องยึดหลักการ การฝึกฝน การพัฒนา การไม่ประมาท และหลักการพึ่งตัวเองเป็นสำคัญ จึงจะบังเกิดผลดี

หลักการที่ 19 พระสงฆ์ควรมีความสมถะ มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ ไม่หวงลาภสักการะ มุ่งศึกษา ปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ดังนั้น กิจกรรมที่วัดต่างๆ ดำเนินอยู่ขณะนี้จึงจำเป็นต้อง มีการทบทวน สังคายนา เพื่อการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนของพระพุทธศาสนาต่อไป

หลักการที่ 20 ปัจจุบันจำนวนพระสงฆ์มีมาก ยิ่งในฤดูพรรษายิ่งมีจำนวนมากขึ้นกว่าปกติ หลายเท่า ดังนั้น จำเป็นต้องมีการปกครองพระบวชใหม่โดยให้พระที่ประพฤติดีแล้วดูแลปกครองอบรม พระบวชใหม่เป็นกลุ่ม ๆ จะช่วยส่งเสริมพระวินัย และการศึกษาของสงฆ์ได้ดีขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาสงฆ์ พัฒนาวัด พัฒนabatบาทหน้าที่ของสงฆ์จนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง (คะเนิงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, 2545: 22-26)

สรุป

หลักธรรมาภิบาลในมุมมองของพระพุทธศาสนานั้น จะเห็นได้ว่า การบริหารในสังคมไทย นั้น จะเห็นว่าการวิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐและเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เพราะความก้าวหน้า ทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการ บริหารงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเกิดความไม่สอดคล้อง และทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้ สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริง ดังนั้นการที่พระสงฆ์ และคฤหัสถ์ จะมีบทบาทต่อ สังคมนั้นคุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมากปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตร ปฏิบัติ และความสามารถในการสอนการเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้าน คุณธรรม และด้านสติปัญญาและสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม เมื่อมองย้อนกลับไปแล้วจะเห็นปัญหา ใน สังคมปัจจุบัน โรคภัยไข้เจ็บทางร่างกาย และปัญหาสังคมจำนวนมาก ล้วนเกิดขึ้นจาก การที่ผู้คนหมกมุ่น ยึดติดกับคุณค่าเทียมมากเกินไป จึงมีความเห็นว่าคนในยุคปัจจุบัน ไม่ต้องถึงขั้น ปฏิเสธคุณค่าเทียมไป เสียทั้งหมด การบริหารปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น

คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีกทั้งนี้หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบ
กำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2551). คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- เกษ เพ็ญทันจิตต์. (2549) หลักการและแนวทางการบริหารงานยุคใหม่ ภายใต้ภูมิทัศน์การแข่งขันใหม่
ข้อสังเกตเชิงวิจารณ์ ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคมและพุทธธรรมและแนวทางการบริหาร
แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.
- คะนิงนิตย์ จันทบุตร และสุพรรณ จันทบุตร. (2545) หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์.
กรุงเทพมหานคร : พรทิพกราฟฟิค.
- พจนารถ สุพรรณกุล. (2565) การเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/106-2014-09-20-08-27-56> [10 พฤศจิกายน 2565]
- พระพรหมบัณฑิต. (2554). พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). “การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบรมมนาสู อําเภอยะโฮร์ จังหวัดสุโขทัย”.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2549). ประชาชนและธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). ประวัติศาสตร์ศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาภูมิ
ราชวิทยาลัย.